

**ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ, ИНОВАЦИИ
И НАУЧНА ДЕЙНОСТ В ГЛОБАЛНА СРЕДА**

СБОРНИК

ЗА БУКВИТЕ
ОПИСМЕНЕХЪ

Организатори на Петия национален семинар
с международно участие

„Интелектуална собственост, иновации
и научна дейност в глобална среда“

Университет по библиотекознание и информационни технологии
Университетска младежка академия за управление на знания

Националният семинар и сборникът са реализирани в рамките на проект, финансиран по Наредбата на МОН от 01.01.2017 г., Договор № ПЧФНП-2017-01, на тема: Организиране на Пети национален семинар на тема: „Интелектуална собственост, иновации и научна дейност в глобална среда“, посветен на „Международния ден на интелектуалната собственост (26 април)“, с ръководител - доц. д-р Тереза Тренчева

**INTELLECTUAL PROPERTY, INNOVATION
AND SCIENCE IN A GLOBAL ENVIRONMENT**

COLLECTION

with Papers of The Fifth National Seminar
with International Participation

26th April, 2017

University of Library Studies and Information Technologies
University Youth Knowledge Academy

Compiler

Tereza Trencheva

SOFIA, 2017

PUBLISHING HOUSE “ZA BUKVITE – O PISMENECH”

Organizers of the Fifth National Seminar with International Participation
“Intellectual Property, Innovation and Science in a Global Environment”
University of Library Studies and Information Technologies (ULSIT)
University Youth Knowledge Academy (UNYKA)

The Scientific Seminar and Collection are realized within a project
funded under Ordinance of the Ministry of Education and Science
Contract № PCHFNP-2017-01 on topic: Organizing of the Fifth
National Seminar “Intellectual Property, Innovation
and Science in a Global Environment” dedicated to
“The World Intellectual Property Day (April 26th)”
with Project Manager - Assoc. Prof. Tereza Trencheva, PhD

**ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ, ИНОВАЦИИ
И НАУЧНА ДЕЙНОСТ В ГЛОБАЛНА СРЕДА**

СБОРНИК

с доклади от

Пети национален семинар с международно участие

26 април 2017 г.

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Университетска младежка академия за управление на знания

Съставител

Тереза Тренчева

СОФИЯ, 2017

Издателство „За буквите – О писменехъ“

НАУЧЕН РЕЦЕНЗЕНТ:

© проф. д-р Божанка Неделчева, Юридически факултет при Университет за национално и световно стопанство, 2017

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

© доц. д-р Тереза Тренчева, съставител, 2017

© проф. д-р Таня Годорова, научен редактор, 2017

© Ас. Камелия Планска, предпечат, графичен дизайн и корица, 2017

© „За буквите – О писменехъ“, 2017

ISBN 978-619-185-272-7

СЪДЪРЖАНИЕ

Официално обръщение на Франсис Гъри за 2017 г.	13
Послание на Световната организация по интелектуална собственост за 2017 г.	15
Обръщение на проф. д.ик.н. Стоян Денчев.....	17
Обръщение на доц. д-р Тереза Тренчева.....	19
Поздравителни адреси.....	21
Предговор на български език.....	31
Предговор на английски език.....	35
ПЛЕНАРЕН ДОКЛАД	
ИНОВАЦИИТЕ – ПОДОБРЯВАЩИ ЖИВОТА.....	39
Владо Бучковски. Закрила на географските означения в Република Македония в аспекта на вината.....	41
ТЕМАТИЧЕН ПАНЕЛ 1	
ОБУЧЕНИЕТО ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ В УНИВЕРСИТЕТСКА СРЕДА.....	53
Диляна Йорданова. Разработване на комплекс от мерки за защита на авторските права във висшите училища.....	55
Таня Тодорова. За „авторскоправната празнота“ в подготовката на специалистите от библиотечно-информационния и културен сектор.....	63
Димитър Енчев. Театралният мениджър.....	77
ТЕМАТИЧЕН ПАНЕЛ 2	
ИНТЕРНЕТ, ИНОВАЦИИ И ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ.....	87

Марияна Лазарова. Новите европейски правила за преносимост на услуги за онлайн съдържание – стъпка към постигане на Единен дигитален пазар.....	89
Виолета Цакова. Електронни книги и адаптации на авторското право към тях.....	105
Стоян Денчев. Защо интернет и иновациите променят представата ни за знание?.....	117
Евелина Здравкова-Величкова. Съвременно състояние на интелектуалната собственост в българските медии.....	123
<i>ТЕМАТИЧЕН ПАНЕЛ 3</i>	
<i>ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ</i>	
<i>НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ.....</i>	
	133
Румяна Пожаревска. Новите счетоводни обекти генерирани от интелектуалната собственост на отчетните единици – научно-приложни аспекти.....	135
Мария Славчева. Счетоводни аспекти на интелектуалната собственост в строителните предприятия.....	151
Мария Маркова & Силвия Годорова. Географските означения – средство за идентификация на бизнес субекта, като регион на дейност.....	167
Любомира Парижкова. Учебникът „Управление на организационното знание“ като наръчник за комерсиализация на знанията: Рецензия.....	177
<i>ТЕМАТИЧЕН ПАНЕЛ 4</i>	
<i>СВОБОДА ДО ИНФОРМАЦИЯ И ОТВОРЕН ДОСТЪП..</i>	
	183
Жанета Радкова, Цветан Петров & Десислава Ванкова. MUVOAR – обединена платформа за навигация в собствени и чужди научни бази данни.....	185
Сергей Глинков, Марина Клисурова & Румяна Радева. Обзор на ресурсите с отворен достъп в България	197

Йордан Деливерски. Отворен достъп и права на бежанците в контекста на световните миграционни процеси.....	221
Тереза Тренчева & Радостина Василева. Отворен достъп – основни дефиниции, предимства и недостатъци.....	231
<i>ТЕМАТИЧЕН ПАНЕЛ 5</i>	
<i>ЕЛЕКТРОННО ПРАВИТЕЛСТВО</i>	
<i>И ДИГИТАЛНО РАЗДЕЛЕНИЕ.....</i>	
Даниела Павлова. Дигитална съпричастност към развитието на електронното правителство.....	243
Камелия Планска-Сименова. Дигиталната фотографията като обект на интелектуална собственост през XXI век.....	257
Любомира Парижкова & Радостина Василева. Дигиталната грамотност – ключова компетентност на съвременето.....	277
Vladislav Lambrev, Vladimir Yossifov & Anelia Dobрева. Logicmaker graphic definition of complex logical expressions on a device display.....	289
<i>БЕЛЕЖКИ НА РЕЦЕНЗЕНТА.....</i>	303
Рецензия на проф. д-р Божанка Неделчева.....	305
<i>БИОГРАФИЧНИ БЕЛЕЖКИ ЗА АВТОРИТЕ.....</i>	311
<i>ПРИЛОЖЕНИЯ.....</i>	321

C O N T E N T S

Francis Gurry’s Official address for 2017.....	13
Epistle of the World Intellectual Property Organisation for 2017.....	15
Address by Prof. Stoyan Denchev DSc.....	17
Address by Assoc. Prof. Tereza Trencheva PhD.....	19
Congratulatory Addresses.....	21
Preface in Bulgarian.....	31
Preface in English.....	35
<i>PLENARY REPORT</i>	
<i>INNOVATIONS – IMPROVING LIFE</i>	39
Vlado Buchkovski. Geographical Indications Protection in the Republic of Macedonia with Reference to Wines.....	41
<i>THEMATIC PANEL 1</i>	
<i>INTELLECTUAL PROPERTY TRAINING IN THE UNIVERSITY ENVIRONMENT</i>	53
Dilqna Yordanova. Development of a Set of Copyright Protection Measures in Higher Schools.....	55
Tania Todorova. For “Copyright Gap” in the Preparation of Specialists of Library, Information and Cultural Sector.....	63
Dimitar Enchev. The Theater Manager.....	77
<i>THEMATIC PANEL 2</i>	
<i>INTERNET, INNOVATIONS AND INTELLECTUAL PROPERTY</i>	87
Mariana Lazarova. On-Line Content - a Step to Achieve a Single Digital Market?.....	89

Violeta Tzakova. Electronic Books and Adjustments of Copyright to Them.....	105
Stoyan Denchev. Why Internet and Innovations Change our Ideas About Knowledge?.....	117
Evelina Zdravkova-Velichkova. Contemporary State of Intellectual Property in the Bulgarian Media.....	123
<i>THEMATIC PANEL 3</i>	
<i>INTELLECTUAL PROPERTY ECONOMICAL ASPECTS</i>	133
Rumiana Pojarevska. New Accounting Items Generated by the Intellectual Property of Reporting Entities – Aspects of Applied Research.....	135
Maria Slavcheva. Accounting Aspects of the Intellectual Property in the Construction Companies.....	151
Maria Markova & Silviya Todorova. Geographical Indication – a Mean for Identifying a Business Entity as a Business Region.....	167
Lubomira Parijkova. The Textbook “Management of Organizational Knowledge” as a Guide for Commercialization of Knowledge: Review.....	177
<i>THEMATIC PANEL 4</i>	
<i>FREEDOM TO INFORMATION AND OPEN ACCESS</i>	183
Zhaneta Radkova, Tsvetan Petrov & Dr Desislava Vankova. MUVOAR – Integrated Platform for Navigation Through own and Foreign Scientific Databases.....	185
Sergey S. Glinkov, Marina Klissourova & Romyana Radeva. A Review of the Current Situation of Open Access in Bulgaria.....	197
Jordan Deliversky. Open Access and Human Rights of Refugees in the Context of World Migration Processes.....	221

Tereza Trencheva & Radostina Vasileva. Open Access – Main Definitions, Advantages and Disadvantages.....	231
<i>THEMATIC PANEL 5</i>	
<i>E-GOVERNMENT AND DIGITAL DIVIDE</i>	241
Daniela Pavlova. Digital Commitment to E-Government Development.....	243
Kamelia Planska-Simeonova. Digital Photography as Object Intellectual Property in XXI Century.....	257
Lubomira Parijkova & Radostina Vasileva. Digital Literacy – a Key Competence in the Modern Age.....	277
Vladislav Lambrev, Vladimir Yossifov & Anelia Dobрева. Logicmaker Graphic Definition of Complex Logical Expressions on a Device Display.....	289
<i>NOTES OF THE REVIEWER</i>	303
Review of Prof. Bojanka Nedelcheva.....	305
<i>BIOGRAPHICAL NOTES FOR THE AUTHORS</i>	311
<i>APPLICATIONS</i>	321

ДИГИТАЛНАТА ГРАМОТНОСТ – КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНТНОСТ НА СЪВРЕМИЕТО

*Доц. д-р Любомира Парижкова¹ & Докторант Радостина Василева²
Университет по библиотекознание и информационни технологии
София*

имейл: l.parizhkova@unibit.bg¹; имейл: nira@abv.bg²

Резюме

В динамичната съвременна реалност достъпът до информация и уменията да се борави с нея имат голямо значение. За да може потребителят да ползва огромният информационен поток, трябва да познава технологиите и да умее да си служи с тях. В ерата на дигиталните технологии е налице промяна на грамотността като следствие от дигитализацията. Затова е необходимо да бъдат представени различните видове грамотност, които доминират в съвременността. Дигиталната трансформация е промяната, която се свързва с приложението на дигиталните технологии във всички техни аспекти на човешкото общество. Целта на настоящия доклад е да се направи преглед на базисните дефиниции, свързани с дигиталното настояще. Ще бъдат представени информационната, мултимедийната и дигитална грамотност, комуникационната компетентност и др. Ще се анализират различните видове грамотност.

Ключови думи: *дефиниции, грамотност, дигиталност, настояще.*

Бързото и динамично навлизане на информационните и комуникационни технологии в живота на обществото налагат всеобхватната му трансформация. Във времето, в което информацията представлява „основен ресурс на развитие“, уменията да се борави с нея има изключително важно значение. За да може потребителят да ползва пълноценно огромния информационен поток, трябва да познава технологиите и да умее да си служи с тях. „Осигуряването на достъп до националната информационна инфраструктура и до Интернет е основно средство за прогресивното развитие на обществото“ [5, с. 7].

Новата виртуална среда съдържа огромен образователен потенциал, достъпен едновременно за всеки потребител на знанието – обучаем и обучител; налага свои парадигми, адекватни на съвремие;

изисква иновативни методики и образователни ресурси. Промяната е толкова голяма, че Марк Варшауер сравнява навлизането на дигиталните технологии с историческата роля на развитието на печатната преса за трансформацията на грамотността, обучението и повишаване на ерудираността през втората половина на последното хилядолетие. [19, с. 41].

„Виртуалното общуване в образованието е индиректно информационно взаимодействие между основните негови субекти – преподаватели и учещи, осъществяващо се чрез глобалната мрежа или чрез средствата за мобилна комуникация. Характерът и съдържанието му зависят от конкретните цели на комуникацията – обучение, консултация по определен проблем, обмен на мнения, оказване на помощ и други“ [12].

Базисните знания, умения и нагласи принципно формират всеки вид **грамотност**, а когато тя бъде усъвършенствана от конкретната личност, се превръща в **компетентност**.

Информационната грамотност е една от ключовите компетентности на съвременното дигитално настояще. Нейното възпитаване е първото стъпало във възможността и уменията да се търси и ползва огромният информационен поток.

Пол Зурковски въвежда термина „информационна грамотност“ като го използва за първи път през 1974 г. в своя доклад „Взаимоотношения и приоритети в сферата на информационното обслужване“. Според него „да бъдеш информационно грамотен, означава да можеш да откриеш това, което е познато или известно във всяка област“ [8].

В своето развитие досега терминът е обогатяван, допълван и анализиран многократно. Информационна грамотност представляват усвоените способности на всеки индивид да си служи с информацията: в огромното море от знание да намери решението на даден проблем или задача; да я сподели по начин, разбираем за избраната аудитория; да прецени и подбере необходимия и достатъчен обем; да може да подходи оценъчно към източниците. Едновременно с това трябва да бъде технически грамотен и да е запознат с етичните и законови ограничения, свързани с достъпа до информацията.

Информационната грамотност се очертава като една от водещите концепции в глобалното дигитално настояще и присъства като основа в много международни проекти и инициативи. Важни за всякаква вид грамотност, и в частност за информационната, са и две твърдения, присъстващи в публикациите на теоретиците и изследователите: грамотността трябва да започне още в най-ранна детска възраст и да се развива през целия живот.

Тези два постулата стоят в основата на ***Александрийската декларация за информационна грамотност и учене през целия живот***, приета в Александрия, Египет на 9 ноември 2005 г.

„Информационната грамотност е в сърцевината на ученето през целия живот. Тя дава възможност на хората с различно обществено положение и занятие ефективно да търсят, оценяват, използват и създават информация с цел постигане на техните лични, социални, професионални и образователни цели. Тя е основно човешко право в света на информационните технологии и насърчава социалното приобщаване на всички нации. Ученето през целия живот позволява на отделните личности, общности и нации да постигнат своите цели и да се възползват от възникващите възможности в развиващата се глобална среда за общо ползване на благата. То помага на тях и техните институции да посрещнат технологичните, икономически и социални предизвикателства, да преодолеят пречките и да достигнат по-бързо до благополучие за всички“ [1].

Затова *Определението на Американската асоциация на университетските и научни библиотеки* може да бъде една от основните дефиниции, характеризиращи съдържанието на термина „информационна грамотност“. „Информационната грамотност се отнася до възможността да се дефинира видът информация, която ни е необходима; да се намери нужната ефективна информация; да се оценят критично информацията и източниците; да се включи избраната информация в база данни; да се разберат икономическите, правните и социални аспекти, свързани с използването на информацията; както и достъпът и използването на информация да бъдат етични и законни“ [6].

Публикациите и изследванията, засягащи информационната грамотност, са фокусирани предимно върху трансформациите и нагласите на потребителя в търсенето и използването на информацията. Но не може и не трябва да се подминава фактът, че развитието на информационната грамотност и на всички умения, свързани с присъствие в глобалното море на знанието, са зависими и свързани с традиционната грамотност – четене, писане и боравене с традиционен писмен текст.

Преди ерата на компютрите, таблетите и смарт-телефоните „господар“ на времето и вниманието на поколенията е телевизията. Но в 21 век телевизията също е онлайн и връзката със света през екрана на електронното устройство започва от най-ранна детска възраст. Дебатите за ползите и вредата продължават да са фокусирани върху огромното въздействие на медиите и определящата им роля за формиране на нагласи, представи и отношения към реалността и обществото. Присъствието на онлайн технологиите, включително и медийните, не може да бъде ограничено или отменено, но е важно да се формира и възпитава грамотност за тяхното използване.

Медийната грамотност е ключова компетентност за участие в днешния глобален свят. Медийната грамотност се отнася до всички видове медии, включително радио, телевизия, кино, видео, уеб сайтове.

Елизабет Томан, основател и президент на Центъра за медийна грамотност, определя медийната грамотност като „способност да се тълкува и създаде личен смисъл от стотици, дори хиляди словесни и визуални символи, които ние приемаме в ежедневието чрез телевизията, радиото, компютрите, вестниците и списанията, и разбира се, рекламата. Това е способността да осъзнаеш какво става около теб и да не бъдеш пасивен и следователно уязвим“ [7, с. 22].

Според английската изследователка Соня Ливингстоун моделът на ползване на медиите и техните продукти се състои от четири компонента: достъп, анализ, оценяване и създаване, има предимството да бъде еднакво приложим в печата, радиото, телевизията и интернет [18].

Достъпът е основан на динамичен и социален принцип. Щом се осъществи първоначалният достъп, развиващата се грамотност кара

потребителите да се променят постоянно и в голяма степен условията за достъп (ъпдейт, обновяване и разширяване на хардуерните и софтуерните приложения).

Заниманието с печатна и аудиовизуална техника се основава на редица аналитични познания. В областта на аудиовизията това включва разбиране на категориите, технологиите, езика и аудиторията на медиите [10].

Понятието медийна грамотност на потребителите включва: познаване на съществуващите медии – от печатни до виртуални; информираност по отношение на техните възможности и потенциал; критичен подход към качеството и съдържанието им; знание за икономиката и правото на ползване на медийните продукти.

Смисълът, който се влага в понятието мултимедия, я определя като информационен обект, представен чрез взаимодействието на различен вид медии. Характерно за мултимедийния продукт са добавените звук и интерактивност към информационния обект. Оттук може да бъде дефинирана мултимедийната грамотност като способност да се борави по различен начин с аудиовизуално представена информация, а и като мултимедийно грамотен потребител, който има знания за потребностите си и чрез кои медии може да ги задоволи.

Мултимедийната грамотност е важна през 21 век за професионални цели (все повече работни места, изискват създаването на мултимодално съдържание), но и за граждански цели (в обществото засилено се използват способността да се тълкува и произвежда мултимедийно съдържание чрез блоговете, подкастинг, създаване на уеб сайт, и т.н.), както и художествени цели (цифрова фотография, цифрово видео, и други форми на новите медии се очертават като важни форми на изкуство и изява). Мултимедийната грамотност се отнася до способността да се тълкува, проектира и създава съдържание, което може да си използва за изображения, снимки, видео, анимация, музика, звуци, текстове и типография [16, 17]. Нещо повече, мултимедийният език е съвременният разговорен език. Мултимедийният език на екрана позволява стилът на мислене, начините за общуване, ръководенето на изследвания и методите за публикуване и преподаване да са съществено различни от тези на текста.

Мултимедийната грамотност се отнася до способността да се тълкува, проектира и създава съдържание, което може да се използва за изображения, снимки, видео, анимация, музика, звуци, текстове и типография [14, с. 30].

Изследванията за дигиталната грамотност се отнасят до широк кръг проучвания, които се опитват да открият как ефективно да се намира, използва, обобщава, оценява, създава и предава информация, докато се използват дигитални технологии, а не само да си грамотен за работа с компютър.

Дигиталната грамотност обхваща компютърния хардуер, софтуер (особено тези, които го използват за бизнес), Интернет, клетъчни телефони, PDA и други дигитални устройства. Човек, използващ тези умения за връзка с обществото, може да се нарече дигитален гражданин.

В статията на Ю. Тодоров „Писменост, грамотност, мултимедия“ е представена теорията на Г. Саломон за „медията и ученето“. Цитираният автор извежда теоретично определение за мултимедия на базата на дефиниране на различни медии, „които се свързват с различни комуникационни форми, осъзнават и определят промените в комуникационните технологии. В този смисъл, медията се определя, анализира и възприема като конфигурация от четири съставни части: символна система, технология, съдържание и ситуация. Съдържанията и ситуациите, другите две части за определяне на една медия, са социално дефинирани корелати. Теоретичният подход съчетава по този начин когнитивните и социокултурните измерения на мултимедийната грамотност“ [13].

Проучвайки дигиталната компетентност на студентите, в публикацията си Татяна Шопова посочва Пол Джилстер като първия автор, „въвел в употреба термина дигитална грамотност“. Анализът продължава с многопластовото разбиране за грамотност, като акцентът пада „върху способността да разбираме, оценяваме и използваме информацията в множество формати, които компютърът може да предостави“.

Дигитално грамотният човек притежава интерактивен поглед върху възможностите на глобалната информационна среда, познава

средствата и методите да намери необходимите му източници и да ги използва за задоволяване на потребностите си.

„Според Джилстер това, което има значение, не е представянето на дигиталната грамотност просто като „наръчник за това как да се придвижваме в Интернет“, а разбирането, че благодарение на нея човек придобива основни умения за мислене и ключови компетенции, без които не би могъл да се ориентира и да решава задачи в интерактивна среда [15].

Това определение се открива и в публикациите на други изследователи, като акцентът е поставен върху необходимостта от владеене и на други видове грамотност – от писмена, през информационно техническа, до когнитивна и оценъчна.

В съвременността като дигитално грамотен може да бъде определен този човек, който владее умения за присъствие в огромния информационен поток; притежава познания да открива, разбира и оценява цифровото знание; може да използва технологиите по ефективен начин, освен за извличане на информация, така и за предоставяне на такава.

В друго проучване на дигиталната грамотност Р. Божанкова разглежда дефиниция на А. Ферари, която надгражда грамотността, превръщайки я в компетентност. „Дигиталната компетентност е набор от знания, умения, нагласи (включващи способности, стратегии, ценности и осведоменост), които са необходими при използване на ИКТ и дигиталните медии за изпълняване на задачи, решаване на проблеми, общуване, управляване на информация, сътрудничество, създаване и споделяне на съдържание и изграждане на знания ефективно, ефикасно, по подходящ начин, критично, творчески, самостоятелно, гъвкаво, етично, съзнателно за работа, свободно време, участие, обучение, общуване, потребление, както и за разширяване на правата и възможностите“ [2].

Дигиталните умения в съвременното общество изискват не само възможности за достъп до информационно технологични продукти, но и нагласи и знание за правилно и ефективно ползване. Едни от последните проучвания на Европейския съюз от 2014 г. „за дигиталните умения“ показват почти 50%-во непознаване на технологиите и

грамотност за работа с тях. Европейската рамка за дигитална компетентност на гражданите (DIGCOMP) включва в понятието придобитите знания за „обработка на информация, комуникация, създаване на съдържание, безопасност и разрешаване на проблеми“.

Рамката за дигитална компетентност беше разработена от Съвместния изследователски център на Европейската комисия през 2013 г. като част от многогодишен научен проект, инициран от ГД „Образование и култура“ и изпълнен от ГД „Заетост, социални въпроси и приобщаване“. Проектът идентифицира ключовите компоненти на дигиталните компетенции по отношение на познания, умения и нагласи и разработи критерии за три нива на владеене. Рамката получи подкрепата на представителите на държавите членки на ЕС по време на тематичната работна група в областта на ИКТ и образованието (програма „Образование и обучение 2020“) и по време на работната група по преносими умения; няколко държави членки вече изпробват рамката [4].

Много често, характеризирайки най-младото поколение, използваме термина „дигитални деца“, но не защото мобилните устройства ги съпътстват още с раждането им, а защото не познават света преди технологиите. Затова с възпитанието на видовете грамотност в тяхното обучение, неизменно присъства и дигиталната – не само като придобито умение, а като функционално качество – прилагането на получените знания и формирани умения в ежедневието – като част от образователния процес, комуникацията и присъствие в общността.

Да, децата мислят, учат и взаимодействат по нов начин, но са необходими постоянство и обучение. Те трябва да познават и рисковете на огромното информационно море – нездравословните зависимости и неподходящата информация. Да възпита „дигитално грамотни“ граждани е задача на обществото.

Но дигиталната грамотност се „изразява чрез придобиването на умения за използване на дигиталните технологии“. Тези умения включват в себе си от традиционното четене на „печатан текст“ до знания за дигиталните технологии и формирани умения за работа с тях. Дигиталната грамотност се дефинира като социална практика, която

включва четене, писане и мултимодално формиране на смисъла чрез употребата на дигитални технологии [11, с. 38].

Тя е още способността да се локализира, организира, разбере, оцени и анализира информация, използвайки дигитални технологии. Дигиталната грамотност включва работещо знание за настоящите високи технологии, както и разбиране как се използват. Дигитално грамотните хора могат да общуват и работят по-ефективно, особено в сравнение с онези, които притежават същото знание и умения.

Дигиталната трансформация може да се мисли като трети стадий на използването на дигиталните технологии: дигитална компетентност – дигитална практика – дигитална трансформация с употребата и трансформиращата способност на информационната дигитална грамотност. Трансформиращият стадий означава, че дигиталните употреби по своята същност дават възможност за нови типове иновации и творчество. В тесен смисъл дигитална трансформация се отнася до концепцията до отиване към безкнижност, което рефлектира върху бизнеса и цялото общество – правителство, мас медийна комуникация, изкуство, медицина и наука.

Според някои автори дигитализацията е субпроцес от много по-голям технологичен прогрес: цифровизация (Digitization) – преломът (превръщането на аналоговата информация в дигитална форма; в бинарен формат), дигитализация (digitalization; това е процесът на технологичната промяна) – процесът и дигиталната трансформация – ефектът.

Дигиталната трансформация е описвана като „общ и цялостен обществен ефект на дигитализация“, промяна и трансформиране на съществуващите бизнес модели, социално-икономически структури, правни и политически мерки, организационни модели, културни бариери и т.н.

Марк Варшауер смята, че с настъпването на новите технологии бъдещето на образованието е дигитално. В статията си „Парадоксалното бъдеще на дигиталното образование“ той търси отговор на въпросите какво учат хората, как радикално ще се промени начинът, по който учат, както и къде учат. Основната теза на Варшауер е, че технологията не трансформира обучението и грамотността сама, а

само в комбинация с други социални и икономически фактори, както е и при въздействието на печатната преса. Тази комплексност рефлектира съответно върху бъдещето на ученето през 21 век [19].

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

1. **Александрийска** декларация за информационна грамотност и учене през целия живот. ИФЛА
[≤www.lib.bg/publish/IFLA/Aleksandr_declaration ≥](http://www.lib.bg/publish/IFLA/Aleksandr_declaration)
2. **Божанкова, Р.** Проучване на дигиталната компетентност на студенти-филолози < <https://journal.e-center.uni-sofia.bg/site/anotacia/?d=104>>
3. **Вълканова, В.** Информационната грамотност на децата – предизвикателство за родителите// Предучилищно възпитание, 2011, бр. 4.
4. **Да станем** дигитално компетентни: задача за гражданите на 21 век <https://www.schooleducationgateway.eu/bg/pub/experts/riina_vuorikari_-_becoming_dig.htm >
5. **Денчев, С.** Информационните технологии – ефективен инструмент за преодоляване на „цифровото неравенство“ в изграждането и развитието на икономиката, основана на знанието// Наръчник по информационна компетентност, София, WINI, 2009.
6. **Иванов, Иван.** Ролята на университетските библиотеки в съвременното висше образование < [file:///D:/Downloads/Bibliotekite-v-obrazovaniето%20\(3\).pd](file:///D:/Downloads/Bibliotekite-v-obrazovaniето%20(3).pd) >
7. **Комфорти, Джеки** и др. Медиаобразование: Наръчник за създаване на медиаобразователни инструменти на учителя: [Ръководство, издадено след научноизследователски проект], София, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 2012.
8. **Лозанова – Белчева, Е.** Среща със Пол Зурковски - бащата на термина „информационна грамотност“ < <http://www.lib.bg/publish/> >

9. **Маринов**, Руси. Интерактивни стратегически комуникации. София: НБУ, 2012.
10. **Медийна грамотност**: Какво е медийна грамотност? < <http://ebox.nbu.bg/mascom12/> >
11. **Парижкова**, Л. Дигиталната грамотност и мултимодални практики за малки деца. (COST АКЦИЯ IS 1410). // Образование и технологии, 2016, кн. 7.
12. **Тенева**, М. и СГ. Великов. Виртуалното образователно общуване – ново предизвикателство към университетите <<http://download.pomagalo.com/123180/virtualnoto+obrazovatelno+obshtuvane+novo+predizivikatelstvo+pred+obrazovanieto/?search=11>>
13. **Тодоров**, Ю. Писменост, грамотност, мултимедия < www.clio.unisofia.bg/todorov/Lit_Multime.pdf >
14. **Тодорова**, М. и др. Мултимедийни технологии. В. Търново : Унив. изд. Св. Св. Кирил и Методий, 2006.
15. **Шопова**, Т. Развитие на дигиталната компетентност у студентите // NOTABENE бр.26, Благоевград, Югозападен университет „Неофит Рилски“ < notabene-bg.org/read.php?id=290 >
16. **Daley**, E. (2003). Expanding the concept of literacy. EDUCAUSE Review, 38(2), 32–40.
17. **Kress**, G. (2003). Literacy in the new media age. London: Routledge.
18. **Livingstone**, Sonia, og Ranjana Das. “POLIS media and family report”. POLIS, London School of Economics and Political Science, London, UK, 2010.
19. **Warschauer**, Mark. The paradoxical future of digital learning. Learning Inquiry. April 2007, Volume 1, Issue 1, pp 41–49.

DIGITAL LITERACY A KEY COMPETENCE IN THE MODERN AGE

*Assoc. Prof. Lubomira Parijkova, PhD & Radostina Vasileva – PhD - Candidate
University of Library Studies and Information Technologies
Sofia*

e-mail: l.parijzkova@unibit.bg¹ & e-mail: nira@abv.bg²

Abstract

In the dynamics of the modern age the access to information and the ability to make sufficient use of it are essential. To be able to fully utilize the constant stream of information a user must possess the knowledge of how to operate technology and be versed in the use of its many facets on varying devices. In the era of digital technology we can observe a shift in the levels of literacy in direct result of digitalization. In itself digitalization is the augmentation and implementation of this technology in every aspect of life. This requires the separation of different types of literacy which are currently present. The aim of this report is to analyze the base definitions related to the current day onset of technology. Information, multimedia and digital literacy, alongside communication technology competence, will be presented, and their relation to freedom of information and open access will be analyzed.

Key words: *definitions, literacy, digitally, present.*